

קרימינולוגיה ירוקה

ראש המגמה: ד"ר יפעת תמרקין-ליידר

yifaat.leider@beitberl.ac.il

מסלול ללימודי קרימינולוגיה ירוקה

העולם כיום מתמודד עם משברים סביבתיים קיומיים, פגיעה מתמשכת במשאבי הטבע, במערכות האקולוגיות, בבעלי החיים, ובקורבנות אנושיים כתוצאה מפשיעה סביבתית. הקרימינולוגיה הירוקה (Green Criminology), מרחיבה את הזירה הקלאסית של עיסוק בפשיעה, לעבר חקר נזקים ופשעים שבמבצעים פרטים, חברות ומדינות כנגד הסביבה, חוק ומדיניות וצדק סביבתי מנקודת מבט קרימינולוגית. הקרימינולוגיה הירוקה עולה בקנה אחד עם העיסוק הגלובלי והנרחב כיום ביחסי הגומלין שבין האדם לסביבה, ובהשפעות השונות של התפתחות טכנולוגית, רגולציה, כלכלה, פוליטיקה ועוד על הסביבה.

אנו מאמינים כי לאדם יש תפקיד מרכזי בפגיעה הסביבתית, ואצלו גם הכלים לפעול למען צמצום הנזקים הסביבתיים ומניעתם. הבנה רחבה של הגורמים השונים לפשיעה כנגד הסביבה, הינה בסיס הכרחי ליצירת שינוי החל מרמת הפרט ועד לרמת המדינה. שינוי זה יכול להיעשות דרך חינוך לצדק סביבתי, פעילות אקטיביסטית בסביבה, פיתוח והסדרת רגולציה ועד לאכיפה של חוקים למען הסביבה. העיסוק בנושאי סביבה אינו עוד עניין של מותרות אלא הוא חלק מהאזרחות של כל אדם ואדם.

מטרות התוכנית הן לפתח ולהרחיב את העיסוק הקרימינולוגי לתחום הסביבה, להקנות ידע אינטרדיסציפלינרי תיאורטי ופרקטי בתחום הקרימינולוגיה הירוקה, להכיר את הסוגיות הסביבתיות שעל סדר היום הגלובלי והמקומי, להכשיר אנשי מערכת אכיפת חוק ואנשי מקצוע בעלי מודעות ומחויבות סביבתית כך שיוכלו להשתלב במערכות האכיפה, ארגונים ירוקים וגופים ממשלתיים. אנו שואפים להגביר את המודעות של מערכות האכיפה לנושאים של פשיעה סביבתית, לקדם הטמעה של שיקולים סביבתיים בפעילותם של ארגונים, לפתח אזרחות ומנהיגות חינוכית סביבתית ולטפח סוכני שינוי בעלי מוטיבציה להצמיח מלמטה שינויים חברתיים- סביבתיים.

התוכנית חדשה בארץ וייחודית למכללה האקדמית בית ברל, וחדשנית משום שמשלבת בין קרימינולוגיה לעיסוק בסביבה וקיימות. התוכנית עונה על צורך שעולה מן השטח לטיפול בסביבה, ולחינוך לקיימות - אהבת הסביבה ושמירתה.

הקורסים כוללים ידע בקרימינולוגיה בשילוב ידע מעולם הסביבה והקיימות, וכן קורסים שמשלבים בין התחומים. סגל המרצים כולל מרצים מתחומים מגוונים, ביניהם מרצים מתחום הקרימינולוגיה, המשפט, גיאוגרפיה וארץ ישראל.

רשימת קורסים נבחרים:

* רשימת הקורסים עשויה להשתנות בהתאם לצרכי המגמה

■ **תיאוריות בקרימינולוגיה ובקרימינולוגיה ירוקה:** למה אנשים בוחרים להיות עבריינים? האם הם בוחרים או נולדים להיות עבריינים? בקורס זה ננסה לענות על שאלות אלו ואחרות וננסה להבין את מקורותיה החברתיים, פסיכולוגיים וביולוגיים של ההתנהגות העבריינית. בהמשך תבחן השאלה האם תיאוריות אלו מתאימות גם להסבר עבריינות כנגד הסביבה, וכן תלמדנה תיאוריות נוספות להסבר הפשיעה הירוקה.

■ **היבטים גלובליים, אזוריים ומקומיים של איכות הסביבה** לימוד התופעות העיקריות המשפיעות על איכות הסביבה ברמה הגלובלית, האזורית והמקומית, המנגנונים המפעילים אותם והשלכותיהם העתידיות. הקורס יסקור את הבעיות העולמיות שלהן השלכה על ישראל כמו התחממות כדור הארץ ותהליך המדבור והוא יתמקד על בעיות איכות הסביבה בישראל ומיקומה המערכת האזורית זאת על מנת להרחיב את המודעות של המנהיגות המקומית והאזורית ולדון בדרכים לשפר את איכות הסביבה בעתיד.

■ **דיני עונשין** מהי עבירה פלילית? מהם הסייגים לאחריות הפלילית? בקורס נעסוק בחוק העונשין וביסודות האחריות הפלילית. נתייחס לרכיבי העבירה, המעשה האסור, המחשבה הפלילית וחריגיה, הרחבת האחריות הפלילית, כשירות בפליליים וסייגים לאחריות פלילית. נתמקד בסיווג עבירות פליליות בדיני עונשין כגון: עבירות נגד הגוף, עבירות נגד הרכוש, עבירות סמים, עבירות נגד המשטר ועבירות נגד המוסר.

■ **מבוא לויקטימולוגיה:** ויקטימולוגיה הינה תחום ידע המתמקד בקורבן ובהשלכות הפגיעה על חייו. הקורס יעסוק במושג 'קרבן', בגישות השונות להבנת הקרבנות, בטיפולוגיות של קורבנות ובהסברים לתופעה. בנוסף ילמדו מאפיינים של חוויות קורבנות שונות, דרכי הטיפול בקורבנות והשפעתם על מעמדם וזכויותיהם של הקורבנות במערכות אכיפת החוק כמו גם על דרכי הטיפול והשיקום שלהם. התכנים של הקורס משלבים היבטים תיאורטיים וישומיים ונשענים על ספרות

- מתחום המשפט, הסוציולוגיה, הפסיכולוגיה והקרימינולוגיה.
- **רגולציה, חוק וצדק סביבתי:** זכויות בע"ח, זכויות הסביבה, רגולציה בינלאומית והעמדה הישראלית, למי שייכת נחלת הכלל.
 - **אקוסייד:** הקורס יעסוק בהכרת מאפייני פשיעה ירוקה בארץ ובעולם: פגיעה בבעלי חיים, זיהום אויר, פגיעה במאגרי מים, בירוא יערות, ציד ודיג לא חוקיים, פגיעה בעתיקות, פגיעה במשאבים ובמחצבים טבעיים ללא רישיון ורשות המוסדות, הצתת יערות, גידולים חקלאיים לא חוקיים ועוד.
 - **גיאוגרפיה של הפשיעה** בקורס יוצגו סוגיות מרכזיות הקשורות בגיאוגרפיה ופשיעה ובהן: מרחב ופשיעה, תעוקות סביבתיות ופשיעה, דמוגרפיה ופשיעה, פשיעה בעקבות הגירה, עיר ופשיעה, שימוש בכלים גיאוגרפיים למידול דפוסי פשיעה. יוסברו וינתחו תהליכים מרכזיים בתחום הכוללים היבטים גיאוגרפיים ושבהם יכולה הגיאוגרפיה לסייע בפירושן של התופעות, בהסברתן והיא משמשת ככלי למאבק בהן.
 - **קורס יזמות חברתית מקומית ובין-לאומית:** הקורס יעסוק בתיאוריה ובפעולה מקומית ובין-לאומית והושטת סיוע/כלים לפיתוח לנפגעי עוני, אסון ומלחמה במדינות הלא מפותחות. אקטיביזם ושינוי חברתי ייבחנו מנקודת מבט תיאורטית ומעשית כאחד, תוך כדי יציאה לעבודת שדה. באמצעות כלים תיאורטיים ופרקטיים, למידה והתנסות, לימודים בצוות במהלך כל הסמסטר עם הדרכה צמודה של המרצים בכל שיעור.
 - **אתיקה סביבתית וניהול משברים:** קורס זה מיועד לפתח תודעה נגישה, חיה, ערה, רציונלית וישימה בתחום קבלת החלטות בתחום המוסר וכן לשייף ולשכלל כישורים אתיים מעשיים בקרב קהילות ואנשי מקצוע ברחבי העולם. המעגל הרחב יותר של חזון המעבדה לאתיקה כולל פעולה מתוך מחויבות חברתית אל קהילות אזרחיות מגוונות ומקצועיות בעולם מתוך שמירה על האיזון בין צרכי האדם ושמירה כל המשאבים הטבעיים של כדור הארץ.
 - **חינוך סביבתי התמודדות ומניעה (החוג לחקלאות):** אחד מהאתגרים של החברה האנושית הוא מציאת הדרך המאפשרת קיום יחסי גומלין מאוזנים בין המערכות האנושיות לבין הסביבה הטבעית שהאדם, כפרט וכחברה, תלוי בה לקיומה. הקורס יתמקד בתרבות הצריכה שהדגש בה הוא על חומריות וקניית מוצרים שהם מעבר לסיפוקים ההכרחיים, כדוגמת מזון ביגוד וכן הלאה. חומריות זו, מתבטאת לעיתים רבות ברדיפה אחר מותגים יוקרתיים. נדון מדוע קיימת פגיעה קשה בסביבה בישראל, כיצד ניתן להתמודד עם פגיעה זו, האם נוכל לתת פתרונות אחרים, בני קיימא? במהלך הקורס נפתח מודעות סביבתית ומחשבות לגבי איזון בין צרכי הפרט והסביבה.
 - **גיבון טיפולי-(החוג לחקלאות):** גיבון טיפולי הוא גישה של טיפול תמיכתי,

באמצעות הגינה ומרכיביה, לשם שיפור מצבם ואיכות חייהם של המטופלים, במישור הרגשי, הקוגניטיבי, המוטורי והחברתי. הטיפול מתבצע מתוך גישה הוליסטית, הנותנת את הדעת על כל הרבדים והצרכים של המטופל. הגינה נתפסת כמיקרו-קוסמוס של סביבת החיים, ובאים בה לידי ביטוי כל מאפייני ההתנהגות של היחיד והקבוצה. הגינן הטיפולי מושתת על הקשר המשולש - מטופל, גינה ומטפל - ועל הדיאלוגים שביניהם. הכלים הטיפוליים המשמשים בו הם מתחומי הפסיכולוגיה, הפסיכותרפיה, השיקום, הריפוי בעיסוק, החינוך המיוחד ועוד. הקורס נותן "טעימה" מתוך מגוון הגישות של הגינן הטיפולי, תוך לימוד עקרונות בסיסיים בלבד. עיקר הקורס הוא התנסות אישית מעשית-חוויתית בתחום הגינן הטיפולי. הקורס אינו מקנה כלים טיפוליים, אולם הוא פותח פתח לתחום ידע רחב ומגוון, ומאפשר ליישם את הנלמד בקבוצה במסגרות שונות, לימודיות וטיפוליות.